

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА ІСТОРІЇ УКРАЇНИ ТА СПЕЦІАЛЬНИХ ГАЛУЗЕЙ ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ

К. І. Мєлєкєсцев

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ВІДНОСИН

Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів спеціальності
032 «Історія та археологія» освітньої програми «Історія та археологія»

Електронне видання

Вінниця
2020

УДК 94:327(477)(438)
М-47

*Рекомендовано до друку вченою радою факультету історії
та міжнародних відносин ДонНУ імені Василя Стуса
(протокол № 4 від 18.11.2020)*

Рецензенти:

І. І. Мартинчук, канд. істор. наук, доцент кафедри історії України та спеціальних галузей історичної науки Донецького національного університету імені Василя Стуса.

М. І. Прихненко, канд. політ. наук, ст. викл. кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики Донецького національного університету імені Василя Стуса.

Мелєкєсцев К. І.

М47 **Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни «Історія українсько-польських відносин».**
Електронне видання. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. 36 с.

Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни «Історія українсько-польських відносин» містять характеристику та програму дисципліни, теми семінарських занять, питання до іспиту, систему та критерії оцінювання знань, методичне забезпечення, перелік джерел та літератури до вивчення дисципліни.

Запропонована система завдань для самостійної роботи покликана забезпечити міцне засвоєння знань, формування компетенцій, які найбільше задовольняють потребу студентів у самовизначенні та самовдосконаленні. Це і проблемно-пошукові завдання до кожної теми семінару, які спрямовують студентів на поглиблене вивчення дисципліни і наукові доповіді, особисте дослідження контроверсійних питань української та польської «спільної історії», візуалізація подій та людей минулого, опрацювання аналітичних презентацій – вся ця самостійна робота активізує критичне мислення студентів.

Рекомендації призначені для здобувачів освіти спеціальності 032 Історія та археологія освітньої програми «Історія та археологія».

УДК 94:327(477)(438)

© Мелєкєсцев К. І., 2020

© ДонНУ імені Василя Стуса, 2020

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
1. ХАРАКТЕРИСТИКА ДИСЦИПЛІНИ	5
1.1. Мета та програмні результати дисципліни.....	5
1.2. Опис навчальної дисципліни.....	7
2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	8
3. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	17
4. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	20
4.1. Семінари для студентів денної форма навчання.....	18
4.2 Семінари для студентів заочної форми навчання.....	23
5. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	26
6. ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ	31
7. ПРИКЛАДИ ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ БІЛЕТІВ	33
8. СИСТЕМА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ	34

ПЕРЕДМОВА

Дисципліна «Історія українсько-польських відносин» за своєю будовою, матеріалами та загалом за метою формування є дійсно авторським проєктом. Складений у 2019 р. з наміром на викладання навесні 2020 р., курс планувався як такий, що буде насамперед фокусуватися на лекційному викладанні нового для студентства матеріалу, а також на переосмисленні старих знань про Україну та Польщу, отриманих у процесі попереднього навчання. Та пандемія COVID-19 наклала свої реалії на перебіг навчання у віддаленому форматі. Відкривши, з одного боку, легкий шлях для обміну мультимедіа та веб-посиланнями у мережі Інтернет, дистанційний формат, з іншого боку, ускладнювався проблемами студентства з доступом до Інтернету, перебоями аудіо та відео під час онлайн-лекцій, зміною форми семінарських занять. Фактично, студентство було вперше змушене дійсно приділити увагу самонавчанню задля того, щоб виконати усі програмні вимоги. Звісно, на допомогу студентам проводилися консультації, швидка робота над помилками, розповсюдження посилань на корисні ресурси на платформах Microsoft Outlook та Skype. Схожі виклики постали і в роботі зі студентами-заочниками.

Саме досвід проведення онлайн-занять став передумовою для створення цієї публікації, невеликого компендіуму методичних рекомендацій, на меті яких – забезпечити вельмишановне студентство можливостями для самостійної роботи під час вивчення курсу, щодо якого навіть не видано жодних окремих підручників. Де-факто завданням студентів є проведення особистих пошукових студій, із виокремленням релевантної інформації з літератури щодо історії окремо Польщі, а окремо – України, а завданням викладача – допомога побудувати студентам чітку світоглядну концепцію польсько-українського співіснування протягом історії.

Багато тем дисципліни є «дражливими», змушують студента замислитися та, подекуди, кинути виклик усталеному історичному офіціозу, стимулюючи молодих істориків до майбутніх незалежних дослідницьких робіт.

1. ХАРАКТЕРИСТИКА ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Мета та програмні результати дисципліни

Робоча програма навчальної дисципліни СК 5 «Історія українсько-польських відносин», складена відповідно до освітньої програми підготовки бакалавра галузі знань 03 «Гуманітарні науки», формує інтегральні, загальні, фахові компетентності та програмні результати навчання, якими мають оволодіти студенти.

Метою вивчення навчальної дисципліни є формування наукового уявлення про політичні, соціально-економічні, культурні зв'язки між українськими та польськими політїями, які існували протягом другої половини Х – початку ХХІ ст.

Навчальна дисциплїна формує міждисциплїнарні взаємозв'язки з іншими дисциплїнами, зокрема: «Історія України», «Історія Європи та Америки», «Історія зарубїжних слов'ян», «Спеціальні історичні дисциплїни».

Вивчення навчальної дисциплїни передбачає формування та розвиток у студентів компетентностей і програмних результатів навчання відповідно до освітньої програми спеціальності 032 «Історія та археологія». Дисциплїна також викладається студентам відповідно до освітньої програми підготовки бакалавра галузі знань 29 «Міжнародні відносини».

Історія українсько-польських відносин має важливе світоглядне значення, виконує загальнонаукові завдання і дає практичні рекомендації, які можуть бути актуальними для істориків, політологів, дипломатів. Знання польсько-української історії взаємовідносин, спільної та контестованої історичної та культурної спадщини, національних цінностей і ключових питань самовизначення є вкрай важливими як для дослідників української та польської історії, так і для активних учасників сучасного українсько-польського діалогу: дипломатів, спеціалїстів міжнародних відділів підприємств, політиків, активїстів НДО, працівників державних структур.

На семїнарські заняття винесені теми, які можуть конкретизувати лекційний матеріал, мають елементи дискусії та передбачають необхідність формулювання студентом власного погляду на ключові питання предмета, а також сприяють формуванню навичок ідентифїкувати позиції та наративи іншої сторони. Курс також враховує поліетнічний склад студентства та питання гендерної рівності, торкається тем, що залишилися поза увагою багатьох програм з історії. Великий акцент зроблено на династичній історії країн, як її бачили польські та українські еліти протягом столїть, на її дивергенції та конвергенції. Задля забезпечення візуалїзації подій, персон, образів минулого студентству пропонуються завдання з підготовкою презентацій.

Оцінка академічних досягнень студента здійснюється за кредитно-модульною системою. В її основу покладено принцип накопичення поточних оцінок, які студенти отримують, закінчивши вивчення кожної з п'яти тем. Курс закінчується екзаменом, який може бути замінений індивідуальним творчим завданням у разі високої успішності студента, або науковою роботою, у разі спеціалізації студента за темою українсько-польських відносин.

Методичні рекомендації покликані орієнтувати студента на вирішення конкретних завдань, допомагати організовувати самостійну роботу, націлити індивідуальне мислення на аналіз і систематизацію матеріалу.

Станом на 2020 р. засвоєння здобувачами освіти денної та заочної форми навчання дисципліни «Історія українсько-польських відносин» передбачає відповідні **програмні результати навчання (ПРН):**

1. Детальні знання про певний історичний період або проблему, поглибленні знання з обраної спеціалізації (історії України, всесвітньої історії, спеціальних галузей історичної науки) (ПРН-3-2).

2. Знання науково-понятійного апарату історичної науки, парадигм, теоретичних шкіл, концепцій, що застосовуються в історичній науці; гендерних аспектів історичної проблематики (ПРН-3-3).

3. Знання комплексу загальнонаукових та історичних методів досліджень (ПРН-3-4).

4. Аналізувати, узагальнювати факти, процеси і явища минулого, орієнтуватися у науковій періодизації історії; встановлювати причини та наслідки історичних подій і явищ; локалізувати історико-географічні об'єкти на карті; читати історичні мапи (ПРН-У-1).

5. Виявляти історичні джерела та наукову літературу із визначеної історичної проблематики; верифікувати, систематизувати отриману інформацію за встановленими критеріями; інтерпретувати та тлумачити історичні джерела (ПРН-У-2).

6. Брати участь у дискусіях та дебатах, відстоювати свою точку зору (ПРН-К-3).

7. Самостійність у пошуку, обробці та аналізі інформації з різних джерел (ПРН-АВ-1).

8. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблему; знаходити адекватні способи та методи для розв'язання завдань (ПРН-АВ-2).

9. Формулювати та аргументовано доводити власну точку зору у письмовій чи усній формі; здатність до критики / самокритики та оцінювання (ПРН-АВ-4).

10. Виявляти толерантність до різноманіття та мультикультурності, діяти соціально відповідально та громадянські свідомо (ПРН-АВ-6).

1.2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 03 Гуманітарні науки	Цикл професійної та практичної підготовки. Вибіркові дисципліни (за вибором студента)	
	Спеціальність 032 Історія та археологія		
Змістових модулів – 1	Рівень вищої освіти: перший	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин: денна – 90 заочна – 90		4-й	
	Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 5 самостійної роботи студента – 5,5	Семестр	
8-й			
	Ступінь вищої освіти: бакалавр	Лекції	
		24 год	8 год
		Практичні, семінарські	
		16 год	4 год
		Самостійна робота	
		55 год	93 год
		Вид контролю: екзамен	

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Польсько-українські контакти епохи раннього та високого середньовіччя

Вітчизняна та зарубіжна історіографія історії України та Польщі періоду середньовіччя. Основні етапи розвитку історіографії проблеми та їх загальна характеристика. Специфіка джерельної бази проблеми: критика вітчизняних та зарубіжних джерел. Традиційні та сучасні варіанти періодизації епохи середньовіччя. Ключові роботи з історії України та Польщі середньовічного періоду. Основні напрями та тематика українських наукових розвідок. Недоліки та досягнення вітчизняної наукової школи. Розвиток польської історіографії з теми. Досягнення та проблемні аспекти польської історіографії. Питання спільної історії та малодосліджені аспекти польсько-української взаємодії цього періоду. Здобутки та перспективи розвитку сучасної української та польської історичної науки. Особливості розвитку історіографії з теми в інших країнах. Основні тенденції щодо оцінок українсько-польських контактів у вітчизняній і зарубіжній історіографії.

Утворення перших політич антів та лехитів. Дискусія навколо походження полян. Утворення держави Пястів та Волинської землі. Сарматська спадщина в історії та історіософії України та Польщі.

Перші контакти польських та русинських держав у західноєвропейських хроніках. Військові конфлікти та династичні взаємини кін. X – поч. XI ст. Руські землі під владою Болеслава Хороброго. Конвергенція та дивергенція польської та русинської династичної історії. Конфлікт між Святополком і Ярославом в описі Тітмара Мерзебурзького та першої польської хроніки Галла Аноніма. Роль тюркських народів у конфліктах Русі та Польщі.

Польща за Мешко II: між Руссю та Священною Римською імперією. «Перший поділ» польських земель. Розселення лехітських народів на півночі Русі.

Польща «між двома Рутеніями». Русь, Польща та «Велетський союз». Русько-польські династичні зв'язки за часів Ізяслава та Ярополка. Польський вплив на війни за руський престол. Польський вплив на зміни руської феодальної системи.

Польсько-руські контакти за Володимира II Мономаха. Помор'я чи Померанія – польський та українській слід. Болеслав III Кривоустий – «дідусь Королівства Руського». «Вендський похід» польських феодалів: союз чи суперництво з руськими князями? Залучення польських та руських князівств до хрестових походів. Польські та русинські політиі станом на кінець XII ст.: соціально-економічна характеристика.

Культурні та релігійні зв'язки Польщі та Русі раннього та високого середньовіччя. Процес християнізації Польщі та Русі. Місії Адельберта та Рейнберна до польських та руських земель. «Мінлива» позиція правителів Русі стосовно західного та східного християнського обряду. Церковне та світське мистецтво на польсько-руському пограниччі.

Тема 2. Становлення та співіснування Королівств Польщі та Русі

Дискусії щодо періодизації отримання українськими та польськими політійми статусу королівств. Система титулування у постримській Європі. Королі та князі польських та руських держав. Польські та руські коріння Романовичів. Стани середньовічного суспільства, їх місце у феодальних війнах. Міграції померанських слов'ян до Польщі та Русі. Повалення Романом I місцевих династій Галичини та роль Польщі у новому об'єднанні руських земель. Конфлікт між Конрадом Мазовецьким, Лешекком Білим та Романом Великим. Вторгнення Угорщини на польсько-русинському пограниччі. Битва під Завихвостом та дискусії щодо смерті Романа Великого. Запрошення Тевтонського Ордену на землі Пруссії, його відносини з Польщею та Руссю.

Дипломатична активність Данила Галицького: спроба примирення з Польщею перед навалом татар. Хрестовий похід проти татар. Місце Русі та Польщі у планах Чингізидів. Добжинський орден тамплієрів-«соломоничів». Битва під Дорогочином (1238 р.), бунт добжинців (1240 р.). Битва під Ярославом (1245 р.), наслідки для Русі та Польщі.

Владислав Локетек та «Краківське королівство». Військові кампанії Лева I та темника Ногая проти Польщі (1280 р.; 1287 р.). Союз Лева та Юрія I з великим ханом та втеча Ногая до Польщі (1300 р.). Місце Польщі та Русі у європейській політиці Золотої Орди. Нащадки Юрія I: шляхетні династії Русі, Польщі та Литви. Дискусія щодо відносин Юрія та Владислава I: суперництво чи союзництво? Руські князі Андрій та Лев II у грамоті Владислава Локетека (1315 р.). Місце Королівства Русі у польсько-тевтонському конфлікті.

Останні правителі Галицько-Волинської держави: Болеслав та Дмитро. Дискусії щодо династичного походження русинських князів XIV ст. Розквіт Польщі за Казимира III. Похід польського короля на Львів та захоплення клейнодів Королівства Русі (1340 р.). Династичні кризи у Королівстві Русі (1340–1366 рр.) та Королівстві Польща (1370–1385 рр.). Пясти, Острозькі, Анжуйські, Коріатовичі. Розподіл українських земель між Польщею та Литвою: іноземне завоювання чи вдала шлюбна політика?

Соціально-економічне становище Польщі та Русі у XIV ст.: феодальні війни, урбанізація, міграції. «Чорна смерть» та її наслідки для польських та

українських земель. Вимирання старих руських династій, переселення польської шляхти, фальсифікація документів про земельну власність. «Онімечення» міст Польщі та Русі, утворення єврейських та вірменських громад, політика королівств щодо переселенців.

Культурні та релігійні контакти Польщі та Русі королівської епохи. Побудова у Києві католицького монастиря (1252 р.). Вигнання польських священників Данилом та Васильком (1257 р.). Спалення Казиміром III Собора Святого Юра (1340 р.). Конфлікти католиків та православних у «Литовській Русі». Створення Галицької та Сарайської митрополій, їх значення для майбутнього руської церкви та греко-католицької унії.

Тема 3. Річ Посполита та українські козацькі політії

Вітчизняна та зарубіжна історіографія литовсько-польського періоду української історії та козацької епохи. Основні етапи розвитку історіографії та їх загальна характеристика. Специфіка джерельної бази проблеми: критика вітчизняних та зарубіжних джерел. Феномен «пізнього середньовіччя» та «раннього модерну». Ключові роботи з історії Речі Посполитої та козацької України. Основні напрями та тематика українських наукових розвідок. Недоліки та досягнення вітчизняної наукової школи. Розвиток польської історіографії з теми. Досягнення та проблемні аспекти польської історіографії. Питання спільної історії та характеристика Речі Посполитої. Здобутки та перспективи розвитку сучасної української та польської історичної науки. Особливості розвитку історіографії з теми в інших країнах. Дослідження західноєвропейських науковців з теми козацтва та Речі Посполитої. Річ Посполита та козащина в єврейській історіографії: досягнення та проблематика. Основні тенденції щодо оцінок литовсько-польської та козацької доби у вітчизняній і зарубіжній історіографії.

Передумови оформлення польсько-литовської династичної унії. Кревська унія (1385 р.) та влада Анжуйсько-Ягеллонських правителів над країнами Центральної та Східної Європи. Доля королівських та князівських титулів Польщі, Русі та Литви. Особливості відносин між Польщею та Литовсько-Руською державою в описі бургундського дипломата Жільбера де Лануа (Гілберт де Ланной). Формування виборчої монархії у Польщі та королівські амбіції литовсько-руських князів. Королева Бона Сфорца, її роль в історії України та Польщі. Війни унії проти Тевтонського Ордену, залучення польсько-руської шляхти до Гуситських війн.

Утворення південно-східного фронтиру, війни Польщі та Литовсько-Руської держави з Московією та Кримським Ханством. Оршанська битва (1514 р.). Війна 1534–1537 рр. Феномен «Дикого поля», утворення козацьких

фортець. Дискусії щодо походження козацтва. Предслав Лянцкоронський як «перший гетьман запорозьких козаків». Кримське ханство, його роль у взаєминах польських і українських політич.

Феномен Речі Посполитої Обох Народів. Передумови та перебіг Люблінської унії (1569 р.). Доля руських династій та їхніх володінь у Речі Посполитій: нова конвергенція руської та польської династичної еліти. Відносини між польською шляхтою та литовсько-руськими магнатами у політичній системі Речі Посполитої.

Пропольська, промосковська та проосманська тенденції серед представників української світської та релігійної еліти. Політика династії Ваза, причини зародження польсько-русинського конфлікту (перша половина XVII ст.).

Оформлення козацьких угруповань південно-східного фронтиру в окремі політич. Місце Запорозького козацтва у політиці Речі Посполитої: васальна політич, іррегулярне військо чи повстала територія? Хронологія та причини козацьких повстань проти Речі Посполитої. Зближення козацької старшини та ідеологів відродження незалежності руської державності: Богдан Хмельницький та Юрій Немирич.

Хмельниччина: повстання, феодальна війна чи революція? Еволюція поглядів Богдана Хмельницького на польсько-українські взаємини. Українська козацька держава Війська Запорозького як проєкт відродження русинської державності. Гетьманщина, Кримське Ханство, Османська імперія: козацько-тюркський блок проти Речі Посполитої. Феномен «Україна»: між Польщею та фронтіром. «Львівська обітниця» та її місце у польській історії. Наслідки Хмельниччини для українського народу, кримськотатарського народу, етнічних меншин на території України: польської, вірменської, єврейської.

Еволюція відносин між Військом Запорозьким та Річчю Посполитою протягом другої половини XVII ст. Адам Кісель, Павло Тетеря та особливості польсько-української дипломатії. «Правобережна Україна» як спроба відновлення старих сюзерено-васальних відносин. Іван Виговський, Велике князівство Руське та пропозиція реформ Речі Посполитої. Проблема московського сюзеренітету для польсько-українських відносин козацької доби: Андрусівське перемир'я (1667 р.) та Вічний мир (1686 р.).

Нова дивергенція української еліти у XVII–XVIII ст.: полонізована, покозачена, підмосковська, емігрантська. Міхал Вишневецький: король русинського походження на польському троні. Проблеми самоідентифікації еліти України та Польщі: «сармати над скіфами», монархізм та релігійність, дослідження історії походження династій.

Особливості польсько-українських відносин за гетьмана Івана Мазепи: придворні конфузи та таємні переговори. Союз Івана Мазепи та

Станіслава Лещинського під патронатом шведського короля Карла XII. Поразка Швеції у Північній війні і криза української та польської державності XVIII ст. Русифікація старої козацької еліти та звуження автономії козацької політії Російською Імперією. Ліквідація Гетьманщини (1764 р.). Коліївщина (1768 р.): соціальний вибух, спроба відродження державності, чи кривава трагедія? Поділи Речі Посполитої (1772 р., 1793 р., 1795 р.): ліквідація польської державності, поділ українських та польських земель між імперіями. Реставрація польської шляхти на Лівобережжі та закріпачення українського селянства: прелюдія до чергового розбрату.

Еволюція соціально-економічного складу населення українських та польських земель в епоху пізнього середньовіччя / раннього модерну (XVI–XVIII ст.). Перші паростки відходу від феодальної економічної формації: польський фільварок та українські козацькі господарства. Полонізація, українізація та русифікація міст: причини, особливості, наслідки. Українсько-польський парадокс регресу у XVIII ст.

Культурно-релігійні зв'язки України і Польщі епохи Речі Посполитої. Польща та Україна серед тем на Констанцькому соборі католицької церкви (1414–1418 рр.). Полонізація Галичини у XV–XVI ст., особливості відносин між православними та католицькими парафіями. Вплив європейського Відродження та неолатинської літературної традиції на польських та українських землях. Діяльність Швайпольта Фіюля. Перші паростки Реформації у Польщі та Україні. Контрреформація: поширення діяльності єзуїтів на Польське королівство і просування ними католицької освіти.

Українське національне відродження кін. XVI – поч. XVII ст. та його значення для польської культури. Утворення закладів вищої освіти у Речі Посполитій. Оформлення польської культурної традиції на західноукраїнських землях наприкінці XVIII ст.

Тема 4. Українсько-польські взаємини нової та новітньої доби

«Довге XIX століття»: історіографічний погляд на нову добу. Основні етапи розвитку історіографії та їх загальна характеристика. Особливості джерельної бази. Ключові роботи з історії України та Польщі під владою імперій. Здобутки та перспективи розвитку сучасної української та польської історичної науки. Дослідження західноєвропейських та російських науковців. Основні тенденції щодо оцінок імперського періоду української та польської історії у вітчизняній і зарубіжній історіографії.

Століття імперського панування в українській та польській історії. Герцогство Варшавське, Вільне місто Краків та українські проекти

Наполеонівської епохи. Взаємини української та польської шляхти у Російській та Австрійській імперії. Еволюція еліт: послаблення шляхетних династій та підйом «різночинців». Польські повстання 1830 р. та 1864 р. Державний проєкт «Речі Посполитої Трьох Народів», причини його поразки. Заборона друку українською мовою заради «ліквідації польської пропаганди». Галицька різанина (1846 р.) та Львівське повстання (1848 р.): українці на боці австрійської імперської влади. Український та польський визвольний рух поч. ХХ ст.: спільна боротьба та конфлікти. Перша світова війна як каталізатор національних революцій.

Культурно-релігійні зв'язки між українцями та поляками під владою імперій. Феномен «польського пана» в українській літературі. Соціальна основа для етнічних конфліктів. Польське культурне відродження та місце в ньому України. Генрик Сенкевич та Юліуш Словацький. Місце польської науки в університетах на теренах України. Посилення греко-католицької церкви на західноукраїнських землях. Українська та польська ідентичність, її зв'язок з релігійними розбіжностями. Феномени москвофільства та русинства.

Українська національна революція (1917–1921 рр.) та відродження польської держави. Історіографія з теми: основні роботи вітчизняних, польських та зарубіжних авторів. Тема українсько-польських контактів в історіографії періоду революцій: основні тенденції та оцінки. Джерельна база досліджень.

Відносини Другої Речі Посполитої з Українською Державою та Українською Народною Республікою. «Німецький протекторат» України та підтримка Польщі країнами Антанти. Претензії Польщі на західні українські землі. Львівське повстання, погром 1918 р. Західноукраїнська Народна Республіка. Акт Злуки УНР та ЗУНР, війна на кілька фронтів. Симон Петлюра та Юзеф Пілсудський: встановлення українсько-польського союзу ціною Галичини та Волині. Україна та польсько-радянська війна. «Лінія Керзона».

Історіографія дослідження стану українських земель у складі Польщі у міжвоєнну добу. Основні роботи українських, польських та зарубіжних авторів. Відмінності польських та українських оцінок становища українського населення у Другій Речі Посполитій. Проблеми джерельної бази.

Рішення Ради послів держав Антанти щодо східних кордонів Польщі (1923 р.). Проєкт «Міжмор'я» та «Малої Антанти». Польща «А та Б», «східні креси», політика осадництва. Наростання польсько-українського етнічного конфлікту, політика «пацифікації» проти українського населення. Легальні та нелегальні українські політичні партії у політичній системі Другої Речі Посполитої. Терор українського націоналістичного підпілля проти польського чиновництва та пропольських українських політиків. Діяльність розвідки

Нацистської Німеччини та Радянського Союзу щодо антипольського українського підпілля. Антипольський терор на українських землях у складі СРСР.

Культура західноукраїнських земель у складі польської держави. Особливості релігійної політики. Мовна політика Другої Речі Посполитої, створення утраквістичних шкіл. Особливості університетської освіти, наукових зв'язків, «підпільної освіти». Львівський таємний університет (1921–1925 рр.). Польська наука на українських землях: львівська школа математиків, львівсько-варшавська школа філософії.

Історіографія польсько-українських контактів періоду Другої світової війни. Етапи розвитку вітчизняної історіографії з теми. Розвиток польської історіографії. Особливості українського та польського підходу щодо дослідження тем Другої світової війни. Проблема «Волинської трагедії» в українській, польській та зарубіжній історіографії. Критика джерельної бази досліджень з теми українсько-польського конфлікту.

Нацистська та радянська агресія проти Другої Речі Посполитої. Українці у воюючих арміях. Нацистський та більшовицький терор проти польського населення та представників українського національного руху. Антиклерикальний терор. Генерал-губернаторство Нацистської Німеччини та Волинь під радянською владою.

Напад Нацистської Німеччини на СРСР. Заняття Львова німецькою армією, єврейські погроми, винищення польської інтелігенції. Спроба відродження української державності (1941 р.) та нацистські репресії. Формування українських та польських течій Руху Опору. Армія Крайова та Батальйони хлопські. Польські центри самооборони. ОУН-УПА та інші ірегулярні військові сили українських націоналістів. Українсько-польський етнічний конфлікт періоду Другої світової війни: «Волинська трагедія», «різанина» чи «підпільна війна» в умовах нацистської окупації? Бої між українськими та польськими допоміжними батальйонами німецького шуцманшафту. Вбивства поляків Волині та українців Західної Галичини. «Сокирники», «Міліція Обивательська». Погляди на українсько-польські взаємини ідеологів ОУН-УПА та АК.

Історіографія повоєнних українсько-польських контактів. Основні роботи українських та польських авторів. Головні сфери дослідження. Констатація браку ретельних досліджень із теми взаємин УРСР та ПНР.

Польща у складі «Східного блоку». Спроба Микити Хрущова приєднати до УРСР частини Західної Галичини: Підляшшя, Холмщини, Надсяння (1944 р.). Проект «Холмської області». Люблінська угода про добровільну евакуацію населення (1944 р.). Виселення українців з Польської республіки до УРСР (1944–1946 рр.). Операція «Вісла» (1947 р.). Повоєнний перегляд кордонів. Радянсько-польський обмін ділянками територій (1951 р.). Угоди уряду УРСР з ПНР.

Культурні та релігійні польсько-українські зв'язки повоєнної доби. Радянська антирелігійна політика, нав'язування москвоцентризму в освіті та науці. Реваншизм польської емігрантської спільноти. Спроби польсько-українського примирення на сторінках Паризької «Культури». Єжи Ґедройць, Юліуш Мєрошевський та «Доктрина ULB». Роль Єжи Ґедройця у налагодженні взаємин української та польської опозиції.

Тема 5. Сучасні українсько-польські відносини: становлення, розвиток, трансформація

Історіографія з теми сучасних українсько-польських відносин. Етапи розвитку історіографії з теми. Український, польський, зарубіжний доробок. Історіографічний огляд окремих галузей українсько-польського співробітництва. Особливості джерельної бази та методології досліджень. Проблема періодизації сучасних польсько-українських відносин. Становлення, розвиток білатеральних відносин. Феномен «стратегічного партнерства» в українській науковій літературі. Трансформація українсько-польських відносин у євроатлантичному контексті.

Взаємини польської та української опозиції соціалістичному режимові та падіння «Східного блоку». Прихід до влади у Польщі «Солідарності», причини проукраїнських поглядів представників цього політичного руху. Визнання Польщею незалежності України (1991 р.) та початок налагодження міждержавних контактів. Підписання перших двосторонніх угод задля регулювання негайних потреб співіснування. Прикордонне напруження 1991–1993 рр., необхідність реорганізації транскордонного зв'язку. Підписання угоди про дружбу та співробітництво (1992 р.) – базового документа польсько-українських відносин. Перші польсько-українські міжвідомчі угоди (1992–1994 рр.), регуляція співпраці у різних галузях. Економічні проблеми Польщі та України середини 1990-х рр., загроза голоду. Методи подолання браку державного фінансування польською та українською регіональною владою, налагодження трансрегіональних контактів. Залучення України та Польщі до ініціативи єврорегіонів.

Посилення польсько-українських контактів за президентства Леоніда Кучми в Україні та Александра Квасневського у Польщі. Нові ініціативи Є. Ґедройця: посилення польсько-української культурної та наукової співпраці. Збільшення польської частки в українській економіці, подолання економічної кризи в обох країнах. Залучення Польщею економічної допомоги ЄС та Європейської комісії. Розвиток польсько-українських білатеральних відносин до рівня стратегічного партнерства (1999–2001 рр.). Посилення польсько-українського військового співробітництва у зв'язку із залученням двох країн до програм партнерства НАТО. «Рік Польщі в Україні» (2004 р.).

Приєднання Польщі до Європейського Союзу (2004 р.). Підтримка польським суспільством та політикумом «Помаранчевої революції» в Україні. Посилення європейського контексту в польсько-українських відносинах. «Рік України у Польщі» (2005 р.). Феномен «Польщі – адвоката України в ЄС». Польсько-українське співробітництво у напрямі реалізації «Плану дій Україна – ЄС». Міжурядові та міжвідомчі угоди 2005–2007 рр.: залучення польського досвіду щодо реформування законодавства заради наближення до вимог Європейського Союзу. Причини перших успіхів європейської та поразок атлантичної інтеграції в Україні.

Парламентські вибори та коаліційні уряди в Польщі та Україні 2007 р.: їхній вплив на розвиток відносин. Приєднання Польщі до Шенгенської зони (2007 р.). Потреба нового перегляду українсько-польської транскордонної співпраці: виклики та результати. «Кардиффське диво» (2008 р.), його роль у посиленні українсько-польської співпраці у галузях спорту, туризму, культури. Роль Польщі у створенні програми Східного Партнерства ЄС. Зміна польських зовнішньополітичних пріоритетів наприкінці 2000-х рр. Секретні «Тези про польську політику щодо Росії та України» (2008 р.). Пошук Польщею примирення з Москвою та посилення власної позиції в ЄС завдяки Україні. Початок тенденції перегляду проблем польсько-української історичної пам'яті (2009 р.).

Загострення проблемних аспектів польсько-українських відносин (2010–2013 рр.). Апеляція до «прагматичності» у відносинах. Створення нових міжрегіональних економічних контактів. Кампанія щодо підвищення привабливості інвестиційного клімату України для польського бізнесу. Зменшення польської частки в економіці України на користь російської. Питання історичної пам'яті: особливості президентської та парламентської риторики. Офіційна кондемнація Сеймом Республіки Польща українських націоналістів (2013 р.). Тенденції трансформації українсько-польських відносин від стратегічного партнерства до частини мультилатеральної системи європейської спільноти.

Революція Гідності: реакція Польщі та підтримка постреволуційної української влади. Особливості процесу підписання асоціації України з ЄС (2014–2015 рр.). Російська агресія проти України та проукраїнська дипломатія польської влади. Посилення польсько-української військової співпраці на шляху атлантичної інтеграції. LITPOLUKRBRIG. Форум українських та польських істориків (з 2015 р.): спроба примирення щодо питань національної пам'яті. Нова хвиля польсько-української наукової та освітньої співпраці у загальноєвропейському контексті. Вплив глобалізації на трансформацію польсько-українських відносин, їхнє залучення до єдиної євроатлантичної геополітичної сполучності. Сучасні виклики польсько-українських відносин.

3. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бойко О. Д. Історія України: навч. пос. для студентів вищих навчальних закладів. Вид. 3-тє, випр., допов. Київ: Академвидав, 2005. 688 с.
2. Головченко В., Матвієнко В. Дипломатична історія України (від найдавніших часів до ХІХ століття): навч. пос. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2007. 512 с.
3. Дейвіс Н. Боже ігрище: історія Польщі. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2008. 1080 с.
4. Зашкільняк Л., Крикун М. Історія Польщі: Від найдавніших часів до наших днів. Львів: Львівський нац. ун-тет ім. І. Франка, 2002. 752 с.
5. Сургай Г. І., Слюсаренко А. Г., Гусєв В. І. Новітня історія України (1900–2000): підручник. Київ: Вища школа, 2000. 663 с.
6. Польша – нарис історії / за ред.: Влодзімежа Менджецького та Єжи Брацисевича; пер. з пол. Івана Сварника; Ін-т нац. пам'яті, Коміс. переслідування злочинів проти пол. народу. Варшава: Вид-во Ін-т нац. пам'яті, 2015. 365 с.
7. Потульницький В. А. Корона та ціна: Історіософія династичної історії Центральної та Східної Європи ІХ–ХVІІІ ст. Львів: Видавничий дім «Наутілус», 2018. 328 с.
8. Чорна Н. Україна і Польша: історіографія відносин (кін. ХХ – поч. ХІ ст.): монографія. Вінниця: ПП Балюк І. Б., 2014. 416 с.
9. Яровий В. І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн. ХХ століття: підруч. для вищих навч. закл. Київ: Генеза, 2005. 816 с.
10. Draus J. Polish-Ukrainian relations after independence. *New Ukraine. A Journal of History and Politics*. 2011. № 10. P. 52–72.

Додаткова література

1. Бжезінський З. Україна – Польша: роль та місце в європейській інтеграції. *Незалежний культурологічний часопис «І»*. 1998. Ч. №14. URL: <http://www.ji.lviv.ua/n14texts/brzez-st.htm>
2. Бут О. М. Лібералізація економіки: міжнародний досвід і Україна. *Східна Європа і світове співтовариство: історія і сучасність*. Донецьк, 13–14 вересня 1996 р. / Оргкомітет: Г. П. Єрхов та ін. Донецьк, 1996. С. 47.
3. Влада і суспільство в Україні. Історичний контекст: іст. нариси / ред. В. А. Смолій. Київ: НАН України, Ін-т історії України, 2013. 505 с.
4. Грицак Я. Й. Нарис історії України: формування модерної української нації ХІХ–ХХ ст. Київ: Генеза, 2000. 360 с.

5. Дещинський Л. Є. Міжнародні відносини України: історія і сучасність: навчальний посібник. Вид. 4-те, перероб. і доп. Львів: Вид-во «Бескит Біт», 2008. 444 с.
6. Дильонгова Г. Історія Польщі 1795 – 1990 / пер. з пол. М. Кірсенка. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. 239 с.
7. Зайцев Ю. Польська опозиція 1970–80-х років про засади українсько-польського порозуміння. *Депортації українців та поляків: кінець 1939 – початок 50-х років (до 50-річчя операції «Вісла»)*. Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів, 1998. С. 52–64.
8. Історія Центрально-Східної Європи: посіб. для студ. іст. і гуманіт. ф-тів ун-тів / ред.: Л. Зашкільняк. Львів: Львів. нац. ун-т ім. І.Франка, 2001. 658 с.
9. Кордон М. В. Європейська та євроатлантична інтеграція України: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 172 с.
10. Кульчицький С. Червоний виклик. Історія комунізму в Україні від його народження до загибелі. Книга 3. Київ: Темпора. 388 с.
11. Малік В. М. Політика Східного партнерства ЄС в контексті європейської інтеграції. *Український науковий журнал «Освіта регіону. Політологія, психологія, комунікації»*. URL: <http://social-science.com.ua/article/156>
12. Музиченко П. Історія держави і права України: навч. посіб. Київ: Т-во «Знання», КОО, 2003. 429 с.
13. Овсій І. О. Зовнішня політика України від найдавніших часів до 1944 р.: навч. пос. для студентів гуманітарних спеціальностей вузів. 2-е вид. Київ: Либідь, 2002. 240 с.
14. Рудницький С. Україна з погляду політичної географії URL: <https://zbruc.eu/node/51853>.
15. Україна: політична історія. XX – початок XXI століття / ред. В. А. Смолій. Київ: Парламентське видавництво, 2007. 1028 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Бібліотека української історії. URL: <http://www.ukrhistory.narod.ru/>
2. Біографії суспільно-політичних, наукових і культурних діячів України. URL: <http://ukraine-history.com.ua/>
3. Відкритий цифровий архів Центру гуманітарних досліджень та наукової бібліотеки Львівського національного університету ім. І.Франка. URL: <http://www.anthropos.org.ua/jspui/>
4. Документи з історії України українською, російською і англійською мовами. URL: <http://www.history.univ.kiev.ua/>

5. Закони України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
6. Інститут історії України НАН України. URL: <http://www.history.org.ua/>
7. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Київ. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
8. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <http://portal.rada.gov.ua/>
9. Перша українська електронна бібліотека підручників. URL: <http://pidruchniki.com.ua/>
10. Українська електронна бібліотека. URL: <http://exlibris.org.ua/>
11. Український історичний журнал. URL: <http://www.history.org.ua/?litera&askAbout=journal>
12. Baza Internetowy System Aktów Prawnych URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/home.xsp>
13. European Commission Press Release Database. URL: <http://europa.eu/rapid/search.htm>

4. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

4.1. Семінари для студентів денної форма навчання

Українсько-польські взаємини часів Раннього та Високого Середньовіччя

План

1. Роль пращурів українського і польського народів у «великому переселенні народів».
2. Місце Русі серед політичних векторів Польщі часів раннього та високого середньовіччя.
3. Династія та шляхетність в українсько-польській історії: основа взаємин чи засіб асиміляції?
4. Конвергенція та дивергенція християнізації Польщі та України, підведення результатів цього процесу під час Констанцького собору Римської католицької церкви.
5. Скіфи, сармати, печеніги, половці – місце іранських та тюркських народів в історії та історіософії середньовічних України та Польщі.

Література

1. Бойко О. Д. Історія України: навч. пос. для студентів вищих навчальних закладів. Вид. 3-тє, випр., допов. Київ: Академвидав, 2005. 688 с.
2. Влада і суспільство в Україні. Історичний контекст: іст. Нариси / ред. В. А. Смолій. Київ : НАН України, Ін-т історії України, 2013. 505 с.
3. Грушевський М. С. Історія України-Руси: В 11 т., 12 кн. / редкол.: П. С. Сохань (голова) та ін. Київ: Наук. думка, 1991. (Пам'ятки іст. думки України). Т. 5. 1994. 704 с.
4. Головченко В., Матвієнко В. Дипломатична історія України (від найдавніших часів до ХІХ століття): навч. пос. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2007. 512 с.
5. Дейвіс Н. Боже ігрище: історія Польщі / пер. з англ. П. Таращук. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2008. 1080 с.
6. Зашкільняк Л., Крикун М. Історія Польщі: Від найдавніших часів до наших днів. Львів: Львівський нац. ун-тет ім. І. Франка, 2002. 752 с.
7. Польша – нарис історії / за ред.: Влодзімежа Менджецького та Єжи Брацисевича; пер. з пол. Івана Сварника; Ін-т нац. пам'яті, Коміс. переслідування злочинів проти пол. народу. Варшава: Вид-во Ін-т нац. пам'яті, 2015. 365 с.

8. Потульницький В. А. Корона та ціна: Історіософія династичної історії Центральної та Східної Європи IX–XVIII ст. Львів: Видавничий дім «Наутілус», 2018. 328 с.

Українсько-польські взаємини часів Пізнього Середньовіччя

План

1. Запорозьке козацтво: елітні збройні сили Речі Посполитої, основа нової української державності чи деструктивна сила на теренах Східної Європи?

2. Роль жінки у політиці пізнього середньовіччя на прикладі українсько-польських взаємин.

3. «Король русинів» – історія титулу та правомірність польських, українських та московських претензій на нього.

4. «Велике князівство Руське» – перспективи проєкту та причини невдачі.

5. Кримське ханство як учасник взаємин українських та польських політич доби Середньовіччя.

6. Чому руська еліта у Речі Посполитій полонізувалася, на відміну від польської еліти під владою Російської та Австрійської імперій?

7. Українсько-польський парадокс регресу у XVIII ст.: причини занепаду українських та польських політич під наступом імперій

Література

1. Бойко О. Д. Історія України: навч. пос. для студентів вищих навчальних закладів. Вид. 3-тє, випр., допов. Київ: Академвидав, 2005. 688 с.

2. Влада і суспільство в Україні. Історичний контекст: іст. Нариси / ред. В. А. Смолій. Київ: НАН України, Ін-т історії України, 2013. 505 с.

3. Головченко В., Матвієнко В. Дипломатична історія України (від найдавніших часів до XIX століття): навч. пос. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2007. 512 с.

4. Дейвіс Н. Боже ігрище: історія Польщі / пер. з англ. П. Таращук. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2008. 1080 с.

5. Зашкільняк Л., Крикун М. Історія Польщі: Від найдавніших часів до наших днів. Львів: Львівський нац. ун-тет ім. І. Франка, 2002. 752 с.

6. Польща – нарис історії / за ред.: Влодзімежа Менджецького та Єжи Брацісевича; пер. з пол. Івана Сварника; Ін-т нац. пам'яті, Коміс. переслідування злочинів проти пол. народу. Варшава: Вид-во Ін-т нац. пам'яті, 2015. 365 с.

7. Потульницький В. А. Корона та ціна: Історіософія династичної історії Центральної та Східної Європи IX–XVIII ст. Львів: Видавничий дім «Наутілус», 2018. 328 с.

Українсько-польські взаємини нової доби

План

1. Державний проєкт «Речі Посполитої Трьох Народів», причини його поразки.
2. Соціальна основа для етнічних конфліктів українського та польського народів: причини, наслідки, шляхи подолання.
3. Причини відсутності спільної боротьби українців і поляків проти Російської і Австрійської імперій
4. Образи поляків в українській культурі XIX ст.
5. Образи українців у польській культурі XIX ст.
6. Контестовані пам'ятки культури українців і поляків XIX ст.
7. Еміграційні процеси у зв'язку з долею польського та українського народів.

Література

1. Бойко О. Д. Історія України: навч. пос. для студентів вищих навчальних закладів. Вид. 3-тє, випр., допов. Київ: Академвидав, 2005. 688 с.
2. Влада і суспільство в Україні. Історичний контекст: іст. нариси / ред. В. А. Смолій. Київ: НАН України, Ін-т історії України, 2013. 505 с.
3. Дильонгова Г. Історія Польщі 1795–1990 / пер. з пол. М. Кірсенка. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. 239 с.
4. Зашкільняк Л., Крикун М. Історія Польщі: Від найдавніших часів до наших днів. Львів: Львівський нац. ун-тет ім. І. Франка, 2002. 752 с.
5. Польща – нарис історії / за ред.: Влодзімежа Менджецького та Єжи Брацисевича; пер. з пол. Івана Сварника; Ін-т нац. пам'яті, Коміс. переслідування злочинів проти пол. народу. Варшава: Вид-во Ін-т нац. пам'яті, 2015. 365 с.

Українсько-польські відносини новітньої доби

1. УНР, ЗУНР та Друга Річ Посполита: від конфліктів до союзів.
2. Проблема оцінки українських та польських націоналістичних парамілітарних угруповань XX ст. у контексті сучасних українсько-польських відносин.
3. Незалежна Польща та Україна: причини проукраїнської політики польських урядів. Становлення українсько-польських білатеральних відносин протягом 1990-х рр.
4. Значення відносин з Республікою Польща для інтеграції України в НАТО та ЄС.

5. Питання історичної пам'яті у сучасних польсько-українських відносинах. Українсько-польський форум істориків як спроба пошуку шляхів примирення.

Література

1. Бойко О. Д. Історія України: навч. пос. для студентів вищих навчальних закладів. Вид. 3-тє, випр., допов. Київ: Академвидав, 2005. 688 с.

2. Бжезінський З. Україна – Польща: роль та місце в європейській інтеграції. *Незалежний культурологічний часопис «І»*. 1998. № 14. URL: <http://www.ji.lviv.ua/n14texts/brzez-st.htm>

3. Влада і суспільство в Україні. Історичний контекст: іст. Нариси / ред. В. А. Смолій. Київ: НАН України, Ін-т історії України, 2013. 505 с.

4. Дильонгова Г. Історія Польщі 1795–1990 / пер. з пол. М. Кірсенка. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. 239 с.

5. Зашкільняк Л., Крикун М. Історія Польщі: Від найдавніших часів до наших днів. Львів: Львівський нац. ун-тет ім. І. Франка, 2002. 752 с.

6. Новітня історія України (1900–2000): підручник / А. Г. Слюсаренко, В. І. Гусев, В. П. Жрожжкін та ін. Київ: Вища школа, 2000. 663 с.

7. Польща – нарис історії / за ред. Владзімежа Менджецького та Єжи Брацисевича; пер. з пол. Івана Сварника; Ін-т нац. пам'яті, Коміс. переслідування злочинів проти пол. народу. Варшава: Вид-во Ін-т нац. пам'яті, 2015. 365 с.

8. Яровий В. І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн. XX століття: підруч. для вищих навч. закл. Київ: Генеза, 2005. 816 с.

9. Draus J. Polish-Ukrainian relations after independence. *New Ukraine. A Journal of History and Politics*. 2011. № 10. P. 52–72.

10. Тези про політику РП щодо Росії і України (2008). URL: <https://zbruc.eu/node/61422>

4.2 Семінари для студентів заочної форми навчання

Семінар 1: Українсько-польські взаємини часів «довгого середньовіччя»

План

1. Роль пращурів українського і польського народів у «великому переселенні народів».

2. Місце Русі серед політичних векторів Польщі часів раннього та високого середньовіччя.

3. Династія та шляхетність в українсько-польській історії: основа взаємин чи засіб асиміляції?

4. Запорозьке козацтво: елітні збройні сили Речі Посполитої, основа нової української державності чи деструктивна сила на теренах Східної Європи?
5. Чому руська еліта у Речі Посполитій полонізувалася, на відміну від польської еліти під владою Російської та Австрійської імперій?
6. Українсько-польський парадокс регресу у XVIII ст.: причини занепаду українських та польських політій під натиском імперій.

Література

1. Бойко О. Д. Історія України: навч. пос. для студентів вищих навчальних закладів. Вид. 3-тє, випр., допов. Київ: Академвидав, 2005. 688 с.
2. Влада і суспільство в Україні. Історичний контекст: іст. Нариси / ред. В. А. Смолій. Київ: НАН України, Ін-т історії України, 2013. 505 с.
3. Головченко В., Матвієнко В.. Дипломатична історія України (від найдавніших часів до XIX століття): навч. пос. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2007. 512 с.
4. Дейвіс Н. Боже ігрище: історія Польщі / пер. з англ. П. Таращук. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2008. 1080 с.
5. Зашкільняк Л., Крикун М. Історія Польщі: Від найдавніших часів до наших днів. Львів: Львівський нац. ун-тет ім. І. Франка, 2002. 752 с.
6. Польща – нарис історії / за ред.: Влодзімежа Менджецького та Єжи Брацисевича; пер. з пол. Івана Сварника; Ін-т нац. пам'яті, Коміс. переслідування злочинів проти пол. народу. Варшава: Вид-во Ін-т нац. пам'яті, 2015. 365 с.
7. Потульніцький В. А. Корона та ціна: Історіософія династичної історії Центральної та Східної Європи IX–XVIII ст. Львів: Видавничий дім «Наутілу», 2018. 328 с.

Семінар 2: Українсько-польські взаємини нової та новітньої доби

План

1. Державний проєкт «Речі Посполитої Трьох Народів» у XIX ст., причини його поразки.
2. Соціальна основа для етнічних конфліктів українського та польського народів: причини, наслідки, шляхи подолання.
3. Причини майже повної відсутності спільної боротьби українців та поляків проти Російської та Австрійської імперій.
4. УНР, ЗУНР та Друга Річ Посполита: від конфліктів до союзів.

5. Проблема оцінки українських та польських націоналістичних парамілітарних угруповань ХХ ст. у контексті сучасних українсько-польських відносин.

6. Незалежна Польща та Україна: причини проукраїнської політики польських урядів.

7. Значення відносин з Республікою Польща для інтеграції України в НАТО та ЄС.

Література

1. Бойко О. Д. Історія України: навч. пос. для студентів вищих навчальних закладів. Вид. 3-тє, випр., допов. Київ: Академвидав, 2005. 688 с.

2. Бжезінський З. Україна – Польща: роль та місце в європейській інтеграції. *Незалежний культурологічний часопис «І»*. 1998. № 14. URL: <http://www.ji.lviv.ua/n14texts/brzez-st.htm>

3. Влада і суспільство в Україні. Історичний контекст: іст. нариси / ред. В. А. Смолій. Київ: НАН України, Ін-т історії України, 2013. 505 с.

4. Дильонгова Г. Історія Польщі 1795–1990 / пер. з пол. М. Кірсенка. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. 239 с.

5. Зашкільняк Л., Крикун М. Історія Польщі: Від найдавніших часів до наших днів. Львів: Львівський нац. ун-тет ім. І. Франка, 2002. 752 с.

6. Новітня історія України (1900–2000): підручник / А. Г. Слюсаренко, В. І. Гусєв, В. П. Жрожжкін та ін. Київ: Вища школа, 2000. 663 с.

7. Польща – нарис історії / за ред.: Влодзімежа Менджецького та Єжи Брацисевича; пер. з пол. Івана Сварника; Ін-т нац. пам'яті, Коміс. переслідування злочинів проти пол. народу. Варшава: Вид-во Ін-т нац. пам'яті, 2015. 365 с.

8. Яровий В. І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн. ХХ століття: підруч. для вищих навч. закл. Київ: Генеза, 2005. 816 с.

9. Draus J. Polish-Ukrainian relations after independence. *New Ukraine. A Journal of History and Politics*. 2011. № 10. P. 52–72.

10. Тези про політику РП щодо Росії і України (2008) URL: <https://zbruc.eu/node/61422>

5. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Критерії оцінювання академічних досягнень

Семінарське заняття

- обізнаність у науковій літературі та історичних джерелах;
- ґрунтовні знання з історії України та Польщі конкретного періоду;
- вміння аналізувати основні тенденції історичного процесу у Східній Європі;
- вміння встановлювати причини та наслідки історичних подій і явищ;
- обґрунтування положень історичними фактами, статистичними матеріалами тощо;
- формулювати та аргументовано доводити власну позицію в усній формі;
- володіння категоріальним апаратом на сучасному рівні;
- послідовний виклад матеріалу з висновками в кінці відповіді;
- вільне володіння нормами сучасної української літературної мови.

Самостійне завдання

(15 балів)

ЗАБУТІ СТОРІНКИ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ

Сутність завдання

Кожен студент має обрати одну із запропонованих тем (або запропонувати свою, узгодивши її з викладачем), підібрати матеріал з наукової та науково-популярної літератури (наукові довідники, монографії, наукові статті, газетна періодика), а також наочний матеріал (портрети, мапи, інші зображення). До 1 квітня необхідно надіслати викладачеві матеріали для попереднього перегляду. Остаточний оформлений текст разом із презентацією у форматі ppt або pptx необхідно до 15 квітня надіслати на адресу корпоративної пошти викладача. Після оцінювання викладачем за бажанням студента результати самостійної роботи можуть презентуватися решті студентського колективу під час аудиторних занять.

Тематичні напрями

- 1) Племена лехитів – пращури польського народу.
- 2) Куявія, Артанія, Славія, Волинь – теорії щодо місцезнаходження політій.

- 3) Польсько-українські відносини у династичній дипломатії.
- 4) Болеслав Хоробрий та його походи на Русь.
- 5) Померанія: польський та руський впливи.
- 6) «Червенські міста» та Західна Галичина: Україна чи Польща?.
- 7) Україна та Польща на мапах Пізнього Середньовіччя.
- 8) Християнізація на Русі та в Польщі.
- 9) Взаємні впливи в польському та руському мистецтві Середньовіччя.
- 10) Феномен «сарматизму» в польській та українській культурі.
- 11) Велике князівство Руське І. Виговського – новий проєкт для Речі Посполитої.
- 12) Міхал Корибут Вишневецький – руський король Речі Посполитої.
- 13) Королева Бона Сфорца, її місце в історії України.
- 14) Станіслав Лещинський та Іван Мазепа – політики Великої Північної війни.
- 15) Констанцький собор та місія Григорія Цамблака 1418 р.: витоки «уніатства».
- 16) За пропозицією студента, період до кінця XVIII ст. (затв. викладачем).

Критерії оцінювання

Текст за заданою темою – 5.

Презентація – 5.

Виступ в аудиторії – 5.

Індивідуальне завдання (15 балів)

ВАЖКІ ПИТАННЯ ДЛЯ СУЧАСНИХ УКРАЇНИ ТА РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА

Сутність завдання

Завдання виконується індивідуально кожним студентом. Суть завдання полягає у критичному дослідженні «контroversійних» питань сучасних українсько-польських відносин, щодо яких в Україні та Польщі існують інколи повністю протилежні погляди. За обраною темою студенти збирають матеріал, пишуть текст, готують презентацію, демонструють її в аудиторії, захищають свою позицію, роблять висновок щодо майбутнього відносин.

Тематичні напрями

- 1) Українці та поляки: національний рух в умовах Першої світової війни.
- 2) Українсько-польська війна за Львів.
- 3) Союз С. Петлюри та Ю. Пілсудського.

- 4) ОУН у міжвоєнній Польщі.
- 5) Західна Галичина, «Закерзоння»: українські чи польські етнічні території?
- 6) «Підпільний конфлікт» української та польської громади під німецькою окупацією у роки Другої світової війни.
- 7) Операція «Вісла».
- 8) Найважливіші переговори українських і польських президентів.
- 9) LITPOLUKRBRIG.
- 10) Польща та Україна в Іракській війні.
- 11) Єжи Гедройць – властитель думок, великий друг українського народу.
- 12) Польська «Солідарність» та Народний Рух України, їхні контакти.
- 13) Українська етнічна меншина в сучасній Польщі.
- 14) Польська етнічна меншина в сучасній Україні.
- 15) Концепція «Міжмор'я».
- 16) За пропозицією студента, період ХІХ–ХХІ ст. (затв. викладачем).

Критерії оцінювання

Розкриття теми, історична ерудиція – 10.

Аргументація власної думки, підкріплення позиції джерелами – 15.

Висновки, що узагальнюють авторську позицію – 5.

Повнота та доречність посилань – 5.

Оформлення – 3.

Мовна грамотність – 2.

Інструкції щодо завдань з дисципліни «Історія українсько-польських відносин» в умовах дистанційного навчання

1. Щодо кожного питання семінарських занять з файлу «0_Завдання – до письмового виконання на період карантину» провести міні-дослідження (**мінімум 2500 слів** на кожне питання) на основі опрацювання рекомендованої літератури (підпапка «Допоміжні матеріали» у папці дисципліни на порталі sharepoint ДонНУ імені Василя Стуса).

2. Підготувати **презентацію з історії доби Середньовіччя** на 10 слайдів. Змістовну інформацію залучати із рекомендованої літератури (підпапка «Допоміжні матеріали» у папці дисципліни на порталі sharepoint ДонНУ імені Василя Стуса) зображення – з мережі Інтернет.

3. Щодо кожного питання семінарських занять з файлу «2_Завдання до письмового виконання на період карантину.doc» скласти стислий конспект (**мінімум 2500 слів** на кожне питання) на основі опрацювання рекомендованої

літератури (підпапка «Допоміжні матеріали» у папці дисципліни на порталі sharepoint ДонНУ імені Василя Стуса).

4. Підготувати презентацію щодо періоду нової та новітньої історії на 10 слайдів. Інформацію залучати із рекомендованої літератури (підпапка «Допоміжні матеріали» у папці дисципліни на порталі sharepoint ДонНУ імені Василя Стуса), зображення – з мережі Інтернет.

Теми для презентацій (Середньовіччя):

- 1) Племена лехитів – пращури польського народу.
- 2) Куявія, Артанія, Славія, Волинь – теорії щодо місцезнаходження політій.
- 3) Польсько-українські відносини у династичній дипломатії.
- 4) Болеслав Хоробрий та його походи на Русь.
- 5) Померанія: польський та руський впливи.
- 6) «Червенські міста» та Західна Галичина: Україна чи Польща?
- 7) Україна та Польща на мапах Пізнього Середньовіччя.
- 8) Християнізація на Русі та в Польщі.
- 9) Взаємні впливи в польському та руському мистецтві Середньовіччя.
- 10) Феномен «сарматизму» в польській та українській культурі.
- 11) Велике князівство Руське І. Виговського – новий проєкт для Речі Посполитої.
- 12) Міхал Корибут Вишневецький – руський король Речі Посполитої.
- 13) Королева Бона Сфорца, її місце в історії України.
- 14) Станіслав Лещинський та Іван Мазепа – політики Великої Північної війни.
- 15) Констанцький собор та місія Григорія Цамблака 1418 р.: витоки «уніатства».

Теми для презентацій (Нова та новітня історія):

- 1) Українці та поляки: національний рух в умовах Першої світової війни.
- 2) Українсько-польська війна за Львів.
- 3) Союз С. Петлюри та Ю. Пілсудського.
- 4) ОУН у міжвоєнній Польщі.
- 5) Західна Галичина, «Закерзоння»: українські чи польські етнічні території?
- 6) «Підпільний конфлікт» української та польської громади під німецькою окупацією у роки Другої світової війни.
- 7) Операція «Вісла».
- 8) Найважливіші переговори українських та польських президентів.
- 9) LITPOLUKRBRIG.

- 10) Польща та Україна в Іракській війні.
- 11) Єжи Ґедройць – властитель думок, великий друг українського народу.
- 12) Польська «Солідарність» та Народний Рух України, їхні контакти.
- 13) Українська етнічна меншина в сучасній Польщі.
- 14) Польська етнічна меншина в сучасній Україні.
- 15) Концепція «Міжмор'я».

6. ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Перші контакти руських та польських політій раннього середньовіччя (до X ст.).
2. Взаємини руських та польських феодальних держав високого середньовіччя.
3. Династичні зв'язки між руськими та польськими князями й королями.
4. Спільне та відмінне у християнізації на теренах Польщі та України.
5. Військові конфлікти, союзництво, нейтралітет у відносинах Королівств Русі та Польщі.
6. Причини поділу руських земель між Польщею та Литвою.
7. Литовсько-Руська держава та її відносини з Польщею.
8. Хрестові походи у польській та українській історії. Відносини руських та польських політій з Тевтонським та Добжинським орденами.
9. Утворення та розквіт Речі Посполитої Обох Народів.
10. Становище руської шляхти у Речі Посполитій. Спротив та підтримка колонізації.
11. Причини та наслідки Хмельниччини для українського та польського народів.
12. Дипломатичні відносини Речі Посполитої та Війська Запорозького. «Велике князівство Руське» та Правобережне козацтво.
13. Криза української та польської державності XVIII ст.: причини, особливості, наслідки.
14. Польсько-українські культурні та релігійні зв'язки епохи Середньовіччя.
15. Україна та Польща під владою імперій. Причини невдалих повстань та розвиток національної ідентичності.
16. Перша світова війна та її вплив на український та польський національний рух.
17. Відносини УНР та Другої Речі Посполитої. Союз С. Петлюри та Ю. Пілсудського.
18. Проблеми взаємин польського та українського народів у Другій Речі Посполитій.
19. Оцінка українського націоналістичного руху в українській та польській історіографії.
20. «Підпільний конфлікт» української та польської громади під німецькою окупацією у роки Другої світової війни.
21. Проблеми українсько-польських контактів у повоєнну добу. Угоди між УРСР та ПНР.

22. Є.Ґедройць та його роль у влаштуванні українсько-польського примирення.
23. Взаємини між польською «Солідарністю» та «Народним рухом України». Їх місце у налагодженні взаємин між вільною Польщею та незалежною Україною.
24. Становлення українсько-польських білатеральних відносин протягом 1990-х рр.
25. Розвиток українсько-польського стратегічного партнерства (кін. 1990-х – поч. 2000-х рр.).
26. Особливості польсько-українських відносин після «Помаранчевої революції» (2004 р.).
27. Зміст «Тез про політику Польщі щодо Росії та України» (2008 р.) та їх наслідки.
28. Питання історичної пам'яті у сучасних польсько-українських відносинах. Українсько-польський форум істориків як спроба пошуку шляхів примирення.
29. Співробітництво України та Республіки Польща у контексті інтеграції до НАТО.
30. Місце європейської інтеграції у польсько-українських відносинах.

7. ПРИКЛАДИ ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ БІЛЕТІВ

ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СУСА

Ступінь вищої освіти	– Бакалавр
Спеціальність	– 032 Історія та археологія
Освітня програма	– Історія та археологія
Форма навчання	– заочна
Семестр	– VII
Навчальна дисципліна	– ДСВ Спецкурс 5 Історія українсько-польських відносин

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

1. Перші контакти руських та польських політій раннього середньовіччя (до X ст.)
2. Місце європейської інтеграції у польсько-українських відносинах

Затверджено на засіданні кафедри історії України та спеціальних галузей історичної науки, протокол № 4 від 27 листопада 2019 р.

Завідувач кафедри

Н. Р. Темірова

Екзаменатор

К. І. Мелєкєсцев

ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СУСА

Ступінь вищої освіти	– Бакалавр
Спеціальність	– 032 Історія та археологія
Освітня програма	– Історія та археологія
Форма навчання	– заочна
Семестр	– VII
Навчальна дисципліна	– ДСВ Спецкурс 5 Історія українсько-польських відносин

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 2

1. Взаємини руських та польських феодальних держав високого середньовіччя
2. Співробітництво України та Республіки Польща у контексті інтеграції до НАТО

Затверджено на засіданні кафедри історії України та спеціальних галузей історичної науки, протокол № 4 від 27 листопада 2019 р.

Завідувач кафедри

Н. Р. Темірова

Екзаменатор

К. І. Мелєкєсцев

8. СИСТЕМА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ

8.1. Методи контролю

Методи поточного контролю:

- участь у семінарських заняттях;
- виконання практичних завдань;
- участь у колоквиумі;
- МКР 1.

Методи підсумкового контролю: індивідуальне творче завдання або іспит.

8.2. Схема нарахування балів, які отримують студенти у процесі вивчення дисципліни

Поточний контроль (max 60 балів)					Сума балів за поточний контроль	Підсумковий контроль (max 40 балів)			Загальна кількість балів
Модуль 1						Наукова робота	Індивідуальне творче завдання	Екзамен	
Організаційно-навчальна робота	Індивідуальна робота	Самостійна робота	МКР 1	Сума балів за модуль					
15	15	15	15	60	60		40	100	

8.3. Критерії оцінювання знань

Семінарське заняття

- обізнаність у науковій літературі та історичних джерелах;
- ґрунтовні знання з історії України та Польщі конкретного періоду;
- вміння аналізувати основні тенденції історичного процесу у Східній Європі;
- вміння встановлювати причини та наслідки історичних подій і явищ;
- обґрунтування положень історичними фактами, статистичними матеріалами тощо;
- вміння формулювати та аргументовано доводити власну думку в усній формі
- володіння категоріальним апаратом на сучасному рівні;
- послідовний виклад матеріалу з висновками в кінці відповіді;
- вільне володіння нормами сучасної української літературної мови.

Презентаційна доповідь

Текст за заданою темою – 4 бали.

Презентація – 3 бали

Виступ в аудиторії – 3 бали.

Індивідуальне творче завдання

Розкриття теми, історична ерудиція – 10.

Аргументація власної думки, підкріплення позиції джерелами – 15.

Висновки, що узагальнюють авторську позицію – 5.

Повнота та доречність посилань – 5.

Оформлення – 3.

Мовна грамотність – 2.

Екзамен

36–40 балів

- ґрунтовні знання з історії України та Польщі, їх взаємовідносин у той чи інший період;
- вміння аналізувати тенденції історичного процесу в Україні й Польщі певного періоду;
- обізнаність у форматах, принципах, методах дослідження історії різних періодів;
- обізнаність у науковій літературі та джерелах з історії Польщі й України;
- володіння категоріальним апаратом на сучасному рівні;
- здатність послідовно викладати матеріал з висновками в кінці відповіді;
- вільне володіння сучасною українською літературною мовою.

30–35 балів

- добрі знання з історії України та Польщі, їх взаємовідносин у той чи інший період;
- вміння аналізувати тенденції історичного процесу в Україні й Польщі певного періоду;
- знання форматів, принципів, методів дослідження історії різних періодів;
- знання наукової літератури та джерел з історії Польщі й України;
- володіння категоріальним апаратом на сучасному рівні;
- здатність послідовно викладати матеріал;
- вільне володіння сучасною українською літературною мовою.

24–29 балів

- часткові знання з історії України й Польщі;
- часткові знання фактичного матеріалу з історії України та Польщі різних періодів;
- початкові навички аналізу історичного процесу в Україні, Польщі, Східній Європі;

- загальне уявлення про формати, принципи, методи дослідження історії країн;
- помилки при поясненні понять;
- розкриття суті питання, не зважаючи на зазначені вище упущення;
- недостатнє володіння нормами сучасної української мови.

0–23 бали

- невміння розкрити основний зміст завдання;
- відсутність знань основних тенденцій історичного розвитку України та Польщі;
- відсутність уявлення про формати, принципи, методи дослідження історії різних епох;
- необґрунтованість висновків;
- невміння володіти категоріальним апаратом;
- обмежене володіння нормами сучасної української літературної мови.